

Hi havia doncs contaminació amb TROMPA 'trompeta'; «les quals bumbardes --- entre mascle y trompa tindran devuyt palms de llarc» documentat de l'a. 1486 (BCEC xxxviii, 24) (cf. *AlcM*, *trompa*, § 2c, 2f). Altrament en la designació de la bomba de bombar aigua també hi hagué confusió entre aquells dos mots i *bomba* i potser encara un altre (o més aviat hi ha mala lliçó de *n* per *t* o *tr*) en un doc. val. de 1457, que *AlcM* reporta (s. v. *nomp*, mot imaginari, i s. v. *tatxa*, § 1): «cuyros de bou --- per a maneguetes de embronals e per la *nomp* de la centina --- quatrecentes ta<e>xes per a la manegueta de la *nomp*».

Tornant a la *tomba* 'fosa', també hi hagué trasllat semàntic a la idea de fossat subterrani, cavitat a manera d'avenc o sitja, almenys en certes comarques pirinenques, on el trobem vinculat al terreny sigui com a apel·latiu o genèric toponímic o ja NL: a la Conca de Tremp, em deien a Moror, «Laürtó és una *tómba*, prop del Castellot. —Hi ha morts? —No, home, vull dir 'un clot'; d'aquest indret i d'un altre de molt separat, dins el mateix terme municipal, que en digueren *Les Tombétes*, vaig notar que eren al fons de sengles barrancades fondes (1957). A la vall de Camprodon apareix amb aquest paper la variant antiga llatinitzant, amb *ú*: «van haver d'anar amb *soçs* a la *Tumba del Sitjar* per treure'n una bestia que hi havia caigut» (Frcixenet, 1935). Amb *ó* reapareix en el terme de la SdUrgell, una partida rural anomenada «Lo camp de les *Tombes*» (1962), on l'informant m'explicà que hi havia trobat sepultures (no ho sé ni em vagava de comprovar la topografia).

En les llengües romàniques el mot apareix continuat en la forma més popular en it. i oc. *tomba*, fr. *tombe*, i en la més sàvia cast. i port. *tumba*, i en el sign. sepulcral; també, però, s'hi troba aplicat al terreny, en part per metàfores com les nostres, en part prolongant accs. més primitives, i en part es tracta fins i tot de terminació masculina, continuant la que té el mot en grec: gall. *tumbo* 'túmul', 'cadafal mortuori o eclesiàstic', port. *tombo* [E. Mj.], lleon. i cast. *tumbo* 'cartulari' [1580] (< 'munt d'escriptures', 'arxiu'), oc. ant. *tom* «tombeau» (PDPF), oc. ant. *tombel*, fr. *tombeau* 'monument sepulcral', friül. *tombe* «piccolo rialto di terra in mezzo alla pianura», it. ant. *tomba* «dosso, prominenzza» (Dante), it. antiq. *tómbolo* 'duná' (segle XVIII), Milà, Vicenza *tombin* «fogna», i descendents de *TŪMBA* 'munt de terra', 'pujol' en diversos parlars alpino-romànics. Dades sobre això en AngPrati, *RLR* v, 23-29; xii, 122-3; Pieri, *Topon. V. dell'Arno*, 361; *VRom.* vi, 103-5; i sobre els mots cast.-port. (en sentit propi i en els altres), *TUMBA*, *DCEC/DECH*.

Quant al lleonès i gall.-port. *tumbo/tombo*, però, plantejo allí el dilema entre aquest origen greco-llatí i una supervivència pre-romana, com sigui que un homònim i germà del mot grec consta en llengües indoeuropees de l'Est i en les pre-romanes ieur. de l'Oest, ben documentat en cèltic: irl. mj. *tomn* 'pujol', 'matisar', ky. *tom* 'munt de terra o de fems', que suposen una base cèlt. *TŪMBOS* (Walde-P. i, 708; Pok., *IEW*

ii, 4, amb bibliografia), germans del scr. *túngab* m. 'altell, turó', i com a adj. 'alt, abombat, en cúpula', tot plegat provinent de la base ieur. *TUNGʷOS*, que dóna compte igualment del gr. *τύμβος*.

També hi hagué encara una altra bifurcació en el dubte, a causa del suggeriment, que feren alguns, que de la banda de Lusitània, es tractés d'una supervivència directa del grec, a través d'explotadors o colonitzadors grecs, com sigui que *ubertumbi loci*, segurament aplicat a fosses de minerals, apareix en la *Lex Metallī Vipascensis*, dictada localment per als famosos meners lusitans d'Aljustrel (*CIL* ii, 5181); mot en el qual s'ha volgut veure un mer canvi fonètic d'un adjectiu grec prefixat *ὑπερτύμβος* (Carnoy, *Le Latin d'Esp. d'après les inscr.*, 263, 255), format amb el *ὑ*-fix grec *ὑπερ*- 'damunt, dalt'; la dada de la inscripció romana de Portugal és certament important per a la qüestió.

Per més que ni el sentit de 'damunt' que té el prefix en grec, ni la *-b-* de *uber-* s'hi avenen. Però com que els indoeuropeus de Portugal foren sorotapes més que celtes, es podria tractar de la forma sorotàptica del mot, i amb prefix sorotàptic, que en aquesta llengua tant com el sentit de 'damunt' pogué tenir el de 'sota', tenint en compte que aquest prefix apareix en sànscrit *úparaḥ* en el sentit de 'inferior'; que l'italic *supo-*, gr. *ὑπό*, inseparable de *super*, *ὑπερ*, és 'sota' (veg. Pok., *IEW*, 1106.1, cf. 1105 i 1106.12); i que en llatí *sub* apareix amb *-b-* (sense comptar que en les inscripcions hispàniques occidentals s'han trobat casos de sonorització de les oclusives sordes).

DERIV.: *Tombal* [Pin i Soler, 1889, *DAG.*] *Tombeta*. *Tombilla*. *Tombejar* 'ressonar com una cavitat sota volta' [1894, «sota mos pes la terra avui *tombeja* / com un fossar ---», Verdager; «picant a tal punt, els cops *tombejen*» emp., *DAG.*]; «el cop de puny que va donar en Pep sobre la porta, va semblar-me, no obstant, que *tombejava* sobre la fossa del meu passat, y que, revisquent els recorts allí enterrats, me donava benvinguda», MnVayreda (*Puny*, i, iv, 100 (82)).

Tombac, *V. tumbaga* *Tombada*, *V. tombar* *Tombaga*, *V. tumbaga* *Tombal*, *V. tomba*

TOMBAR, de la veu imitativa TUMB!, que expressa el soroll d'un cos pesant que gira rodant sobre terra. □ 1.ª doc.: fi S. xii.

Antigament es troba sovint l'acc. intr. 'caure': «Viatz m'agra fait *tombar*: / c'axí m'fazia plombar, / com si fos una pilota», Guillem de Berguedà (iv, v, 38; *Canc. Gil*, f° 124, *ARom.* xxii, 49); «mon cor en als *tomba* / --- / com si stava dins *tomba* / ---», JMarc (lin. 1651, veg. supra a TOMBA). «*Tomb* d'aquella part la balança on facem llum», BMetge (*Sermó*, *NCl.* x, 45.25; = *Riq.*, 4.44); «... sí qu'ells *tombaren* --- dedins l'estany», *Testament d'En Serradell*, f° 11v, v^o; «li venc major sabor de dormir, que cuydave *tombar*, e ell contraste ---», StVicentF (*Serm.* ii, 101.6); «en lo peccat del altre fores caegut si lo senyor no t'ha